

О. І. Гуторов, д.е.н., професор

А. О. Калашніков, к.е.н., доцент

Харківський національний аграрний університет імені В.В.Докучаєва

Узагальнено підходи до трактування та визначено взаємозв'язок між категоріями «інвестиційне забезпечення», «розвиток», «інвестиційне забезпечення розвитку сільськогосподарських підприємств». За результатами досліджень науково обґрунтовано методичні підходи до оцінки інвестиційного забезпечення розвитку сільськогосподарських підприємств. Проаналізовано стан та тенденцій інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств за обсягами, напрямками, джерелами фінансування та ефективністю використання інвестицій залежно від розміру підприємств, організаційно-правової форми господарювання, виробничого напрямку та ефективності діяльності. Здійснено прогнозування рівня інвестиційного забезпечення розвитку сільськогосподарських підприємств, моделювання впливу інвестиційного забезпечення на розвиток сільськогосподарських підприємств, проаналізовано шляхи та можливості залучення зовнішніх джерел інвестиційного забезпечення розвитку сільськогосподарських підприємств.

Ключові слова: інвестиції, інвестиційне забезпечення розвитку, сільськогосподарське підприємство, грошовий потік відтворення, прибуток, лізинг.

Постановка проблеми. В ринкових умовах господарювання забезпечення та підтримання економічного зростання, результативність модернізаційних перетворень, підвищення результативності галузі сільського господарства, обумовлюються можливістю забезпечення сільськогосподарських товаровиробників відповідними інвестиційними ресурсами. Інвестиційне забезпечення є найбільш важливою передумовою ефективного функціонування та розвитку сільськогосподарських підприємств, оскільки сприяє нарощуванню обсягів їх виробництва, збільшенню виробничого потенціалу, зростанню результативності галузі і зміцненню продовольчої безпеки країни; створює передумови розвитку соціальної сфери та підвищення родючості ґрунтів.

Аналіз останніх досліджень. Дослідженню інвестицій та інвестиційного забезпечення розвитку економіки присвячено праці цілого ряду вітчизняних та зарубіжних науковців, серед яких І. Бланк, Дж. М. Кейнс, О. Мертенс, П. Самуельсон, С. Фішер, Т. Хачатуров, Й. Шумпетер та ін. Проблеми формування, визначення сучасного стану, тенденцій змін та підвищення ефективності інвестиційного забезпечення розвитку сільськогосподарських підприємств є предметом дослідження таких вчених економістів-аграрників як: І. Вініченко, М. Кісіль, М. Коденська, Ю. Лупенко, Т. Майорова, Л. Михайлова, О. Пирог, П. Саблук, Ю. Хвесик [1-9] та інших.

Однак, незважаючи на значний науковий доробок, недостатньо вивченими є стан та тенденції змін інвестиційного забезпечення розвитку сільськогосподарських підприємств залежно від

дії внутрішніх та зовнішніх факторів; потребують комплексного дослідження та переосмислення цілі, завдання та концептуальні складові інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств, методичні підходи до його оцінки та прогнозування для забезпечення розвитку сільськогосподарських підприємств.

Формулювання цілей статті. Метою дослідження є розробка та обґрунтування теоретико-методичних засад і практичних рекомендацій щодо удосконалення інвестиційного забезпечення розвитку сільськогосподарських підприємств.

Виклад основного матеріалу дослідження. При дослідженні теоретичних засад інвестиційного забезпечення розвитку сільськогосподарських підприємств слід виходити з того, що розвиток підприємства є метою, а інвестиційне забезпечення підприємства – одним із інструментів її досягнення. На підставі ретельного вивчення існуючих підходів до трактування вихідних категорій «інвестиції», «забезпечення», «інвестиційне забезпечення підприємства» і «розвиток» було сформульоване авторське визначення інвестиційного забезпечення розвитку сільськогосподарських підприємств, під яким слід розуміти сукупність різноманітних умов, ресурсів, економічних механізмів, важелів і заходів, які забезпечують заданий перебіг інвестиційних процесів та у довготривалій перспективі призводять до зміни кількісних і структурних характеристик підприємства, його переходу у новий якісний стан та здатності протидіяти негативному впливу зовнішнього середовища. Взаємозв'язок вихідних економічних категорій наведено на рис. 1.

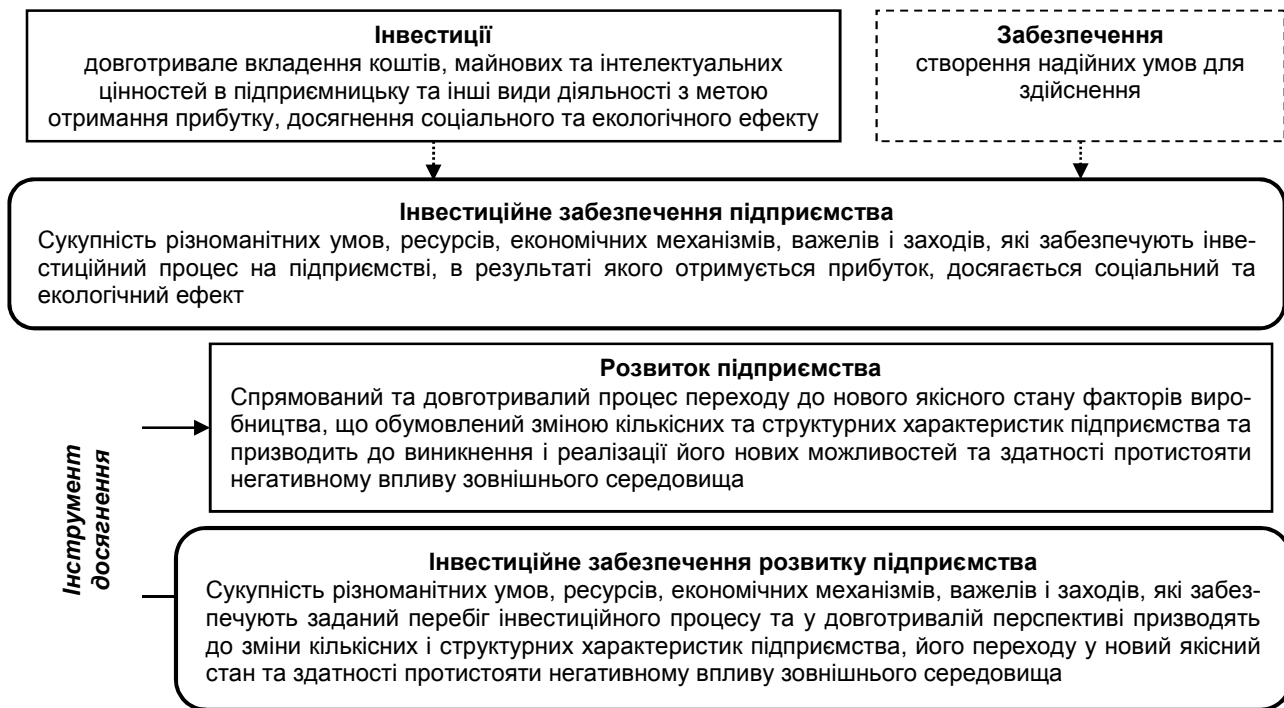

Рис. 1. Взаємозв'язок економічних категорій «інвестиції», «розвиток підприємства», «інвестиційне забезпечення розвитку підприємства»

За результатами досліджень удосконалено методичний підхід до оцінки інвестиційного забезпечення розвитку сільськогосподарських підприємств, який передбачає застосування системи показників, що включає взаємопов'язані групи: загальні оціночні показники (віднесено ряд показників продуктивності та рентабельності виробничих ресурсів з огляду на те, що відповідний рівень інвестиційного забезпечення створює передумови для підвищення віддачі факторів виробництва та зростання прибутковості діяльності); показники інвестиційного забезпечення, що характеризують кількісні та якісні параметри інвестиційного процесу окремих сільськогосподарських підприємств; показники ефективності інвестиційного забезпечення (характеризують співвідношення приростних величин результатів виробництва: вартості валової продукції всього і у розрахунку на одиницю площі угідь та одного працюючого, грошового потоку відтворення та прибутку до обсягу валових інвестицій або приросту інвестицій).

Перелік показників ефективності інвестиційного забезпечення доповнено показником зміни грошового потоку відтворення в розрахунку на обсяг валових інвестицій або приросту інвестицій. Показник грошового потоку відтворення визначається за формулою:

$$\text{ГПВ} = A + \text{ОП} + \text{ВСЗ} + \text{П}, \quad (1)$$

де ГПВ – грошовий потік відтворення; А – нарахована амортизація на основні засоби; ОП – нарахована оплата праці; ВСЗ – відрахування на оплату праці на соціальні заходи; П – прибуток.

Використання грошового потоку відтворення як виду економічного ефекту при визначенні

економічної ефективності інвестиційного забезпечення обумовлено тим, що даний показник характеризує можливості підприємства для розширеного відтворення всіх факторів виробництва: основного капіталу, робочої сили, підвищення родючості землі.

З підвищенням рівня інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств збільшується частка продукції тваринництва в структурі реалізації; нарощується частка капітальних інвестицій у будівлі і споруди, довгострокові біологічні активи рослинництва і тваринництва та знижується частка інвестицій в активну частину основних засобів (в машини, обладнання, транспортні засоби); простежується тенденція до зниження частки власних коштів та збільшення питомої ваги банківських позик в структурі джерел фінансування інвестицій. Більш високий рівень інвестиційного забезпечення створює умови для розвитку галузі тваринництва, формування об'єктів виробничої інфраструктури (логістики), сприяє підвищенню рівня зайнятості, виробництву продукції з більшою доданою вартістю, що в кінцевому підсумку формує основи економічного та соціального розвитку.

Підприємства з меншими обсягами питомих інвестицій переважно спеціалізуються на вирощуванні найбільш рентабельних культур, що не потребують значних капіталовкладень: соняшника, озимої пшениці та кукурудзи. Найвищий рівень інвестицій на одиницю площі має місце в господарствах з меншим розміром землекористування, високим рівнем працезабезпечення та високим рівнем спеціалізації на виробництві продукції тваринництва (вирощування свиней, виро-

бництво курячих яєць та молока).

З нарощуванням інвестиційного забезпечення підприємств підвищується ефективність використання угідь, поступово знижується рівень продуктивності праці і суттєво знижується рівень окупності інвестицій, що обумовлено перевищенням темпів зростання інвестицій порівняно з темпами збільшення обсягів виробництва; підвищуються показники ділової активності та фінансові результати діяльності, однак темпи нарощування питомих виручки та прибутку значно відстають від темпів нарощування питомих інвестицій. Найвищі показники ефективності діяльності мають підприємства, де інвестиції на 1 га с.-г. угідь перевищують 1,6 тис. грн. Зі зростанням рівня інвестиційного забезпечення підвищується рентабельність перш за все в тваринництві.

Більш високий рівень ефективності виробництва озимої пшениці та кукурудзи на зерно досягається за рівня інвестиційного забезпечення 1,6-3,2 тис. грн., соняшника – 0,8-1,6 тис. грн. З підвищенням інвестиційного забезпечення підприємств спостерігається чітко виражена тенденція до підвищення рівня рентабельності молока та зниження рівня збитковості ВРХ, свиней та птиці. Більш високий рівень ефективності виробництва молока досягається за рівня інвестиційного забезпечення 0,8-1,6 тис. грн. га 1 га с.-г. угідь, яєць – 1,6-3,2 тис. грн., рентабельне виробництво продукції ВРХ, свиней та птиці – за рівня інвестицій понад 3,2 тис. грн.

Таким чином, залежно від ефективності господарювання формуються різні умови для відтворення процесу виробництва на підприємствах: прибуткові підприємства, нарощуючи інвестиції у виробничу інфраструктуру та біологічні активи у рослинництві та тваринництві, створюють передумови для подальшого розвитку на базі розширеного відтворення; збиткові підприємства, інвестуючи кошти у підтримання вже існуючих основних засобів у працездатному стані, забезпечують лише умови для простого відтворення.

Здійснена оцінка впливу інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств на рівень їх розвитку дозволила встановити доцільність використання грошового потоку відтворення сільськогосподарських підприємств як результативного показника при визначенні впливу інвестиційного забезпечення на їх розвиток, оскільки даний показник характеризує можливість підприємства до розширеного відтворення всіх факторів виробництва: основного капіталу, робочої сили, підвищення родючості землі. До складу грошового потоку доходів рекомендовано включати: амортизацію основних засобів, оплату праці з відрахуваннями на соціальні заходи, прибуток (збиток) від реалізації сільськогосподарської продукції.

Інвестиційне забезпечення слід розглядати одночасно і як результат дії багатьох внутрішніх

(розміри, виробничий напрям та ефективність діяльності сільськогосподарських підприємств) та зовнішніх факторів (ринкова кон'юнктура, обсяги державної підтримки), і як фактор, що забезпечує одну із найбільш важливих умов розвитку підприємства – можливості розширеного відтворення всіх факторів виробництва. При дослідженні впливу факторів на інвестиційне забезпечення (інвестицій як результат) їх розмір необхідно оцінювати за звітний рік, а значення факторів, відповідно, за попередній. Розглядаючи інвестиційне забезпечення як фактор, його величину слід визначати за рік, що передує звітному.

Відстоюючи позицію, що інвестиційне забезпечення суттєво різниться в підприємствах з різним виробничим напрямом, при проведенні кореляційно-регресійного аналізу для поглибленого дослідження впливу факторів на рівень інвестиційного забезпечення із загальної сукупності сільськогосподарських підприємств Харківської області було виокремлено дві групи підприємств. До першої групи увійшли 55 підприємств, що спеціалізуються на виробництві молока (частка молока в доході від реалізації сільськогосподарської продукції перевищує 25 %). До другої групи включено 30 підприємств, що спеціалізуються на виробництві продукції рослинництва (питома вага зернових та соняшнику в структурі доходу від реалізації сільськогосподарської продукції перевищує 75 %). Результати проведеного кореляційно-регресійного аналізу свідчать, що найбільший вплив на інвестиційне забезпечення справляють рівень рентабельності, обсяги реалізації продукції та державної підтримки підприємств.

За результатами ранжування впливу факторів на інвестиційне забезпечення сільськогосподарських підприємств визначено відмінності залежно від їх галузевої спеціалізації. В підприємствах, що спеціалізуються на виробництві молока найбільш впливовими є: обсяги питомої державної підтримки, величина питомого доходу від реалізації продукції, частка соняшника в структурі реалізації. В підприємствах, що спеціалізуються на вирощуванні зернових та соняшника: рівень рентабельності, частка соняшника в структурі реалізації, обсяги питомої державної підтримки.

Використання методичного підходу, у основу якого покладено використання показника грошового потоку відтворення на 1 га с.-г. угідь, для визначення параметрів розвитку сільськогосподарського підприємства та розробленої економічної багатфакторної моделі, дозволяє визначати прогностичні значення основних факторів виробництва та оцінювати вплив інвестиційного забезпечення на розвиток сільськогосподарських підприємств залежно від їх виробничого напрямку діяльності (рис. 2).

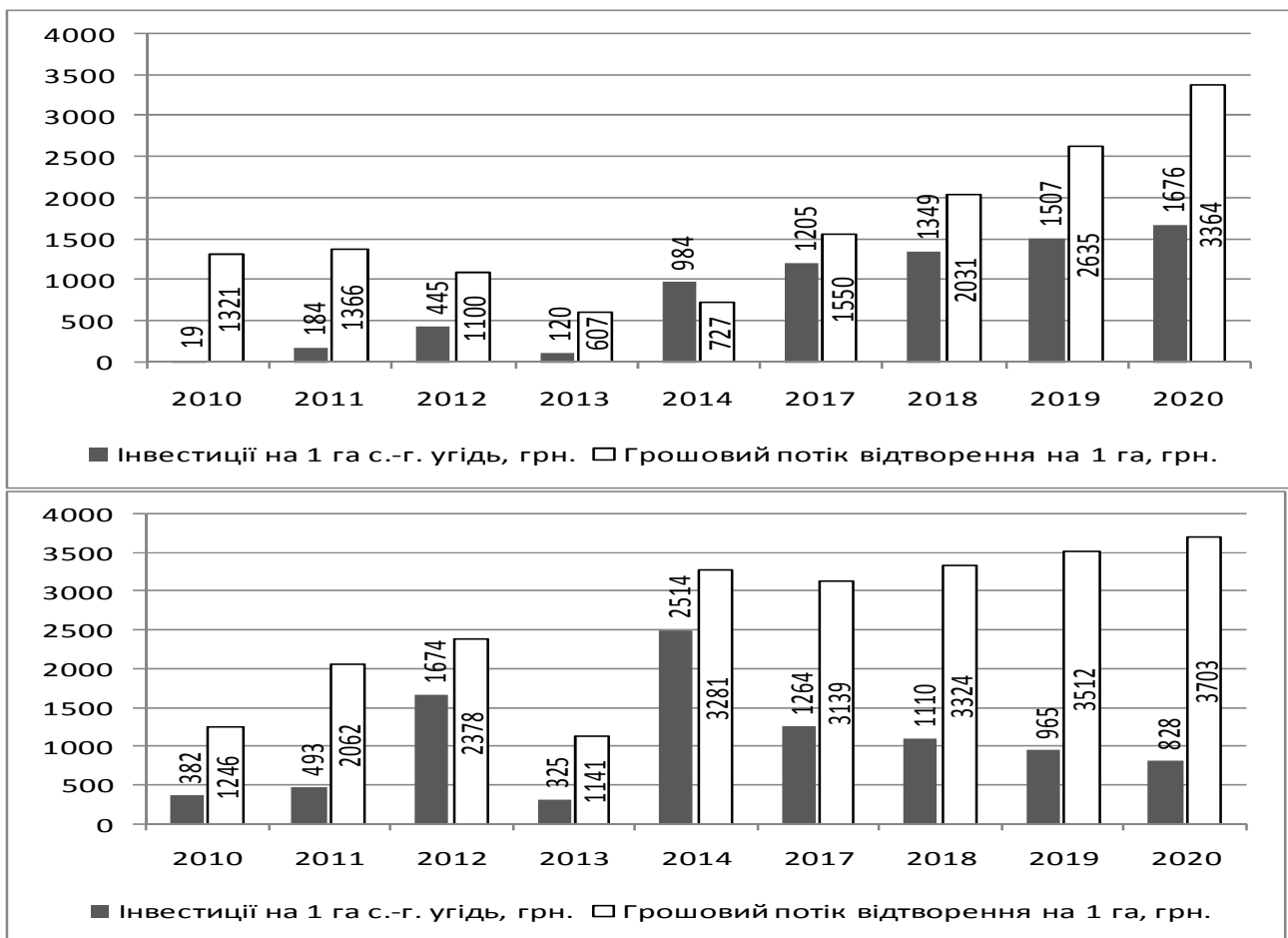

Рис. 2. Прогноз рівня інвестиційного забезпечення та обсягів грошового потоку відтворення на 1 га с.-г. угідь в ПАТ «Племінний завод «Червоний велетень» та ФГ «Строгого О.Ф.» Зміївського району Харківської області на 2017-2020 рр. відповідно до багатофакторної економетричної моделі, грн.

Виявлено, що в сільськогосподарських підприємствах, які активно інвестують кошти у виробництво, як в галузі рослинництва, так і в галузі тваринництва, створюються передумови для розширеного відтворення виробничого процесу в цілому та окремо для кожного з факторів виробництва. З нарощуванням рівня інвестиційного забезпечення в підприємствах з молочною спеціалізацією формується фінансова основа подальшого розвитку підприємства, головною складовою якої є перехід від збиткового виробництва до отримання та поступового нарощування питомого прибутку, та забезпечується підвищення соціальних стандартів (до 13,8% у 2020 р. порівняно з 8% у 2013 р.). В підприємствах, що спеціалізуються на вирощуванні зернових та соняшника спрогнозовано практично незмінний, стабільно високий рівень грошового потоку відтворення, що у більшій мірі формується за рахунок прибутку від реалізації продукції (до 83% у 2020 р.) при збереженні низького рівня оплати праці з відрахуваннями на соціальні заходи в структурі витрат на виробництво, що не забезпечує потреб розвитку персоналу підприємства.

Проведені дослідження свідчать, що більшості підприємств не вистачає власних коштів для оновлення основних засобів. В таких умовах

зростає необхідність у зовнішніх джерелах фінансування інвестицій, серед яких особливо виділяються кредити банків та інших установ, а також лізинг. Досвід економічно та соціально розвинутих країн світу показує, що лізинг є одним із найбільш ефективних та дієвих методів оновлення матеріально-технічної бази суб'єктів господарювання, а також сприяє модернізації основних засобів сільськогосподарських підприємств.

Висновки з даного дослідження. При дослідженні теоретичних засад інвестиційного забезпечення розвитку сільськогосподарських підприємств слід виходити з того, що розвиток підприємства є метою, а інвестиційне забезпечення підприємства – одним із інструментів його досягнення. У ході систематизації наукових поглядів на теорію розвитку, з'ясовано його основні ознаки та деталізовано економічний зміст, а саме – розвиток це спрямований та довготривалий процес переходу до нового якісного стану продуктивних сил, що обумовлений зміною кількісних та структурних характеристик підприємства, та призводить до виникнення і реалізації його нових можливостей та здатності протистояти негативному впливу зовнішнього середовища. Інвестиційне забезпечення необхідно розглядати як сукупність

різноманітних умов, ресурсів, економічних механізмів, важелів і заходів, які забезпечують інвестиційний процес на підприємстві, у результаті якого отримується прибуток, досягається соціальний та екологічний ефект. Під інвестиційним забезпеченням розвитку сільськогосподарських підприємств запропоновано розуміти сукупність різноманітних умов, ресурсів, економічних механізмів, важелів і заходів, які забезпечують заданий перебіг інвестиційних процесів та у довготривалій перспективі призводять до зміни кількісних і структурних характеристик підприємства, його переходу у новий якісний стан та здатності протидіяти негативному впливу зовнішнього середовища.

З нарощуванням рівня інвестиційного забезпечення підприємства підвищується ефективність їх діяльності: зростає рівень рентабельності зернових культур, цукрового буряку, соняшника, молока та знижується рівень збитковості ВРХ, свиней та птиці. Найвищий рівень інвестиційного забезпечення має місце в господарствах з меншим розміром землекористування, високим рівнем працевзабезпечення та високим рівнем спеціалізації на виробництві продукції тваринництва (вирощування свиней, виробництво курячих яєць та молока). Доведено, що залежно від ефективності господарювання формуються різні умови для відтворення процесу виробництва на підприємствах: прибуткові підприємства, нарощуючи інвестиції у виробничу інфраструктуру та біологічні активи у рослинництві та тваринництві (закладка садів та ягідників, розширення поголів'я тварин), створюють передумови для подальшого розвитку на базі розширеного відтворення; збиткові підприємства, інвестуючи кошти у підтримання вже існуючих основних засобів у працездатному стані, забезпечують лише умови для простого відтворення.

Запропоновано систему показників оцінки інвестиційного забезпечення розвитку сільськогосподарських підприємств, що включає взаємопов'язані групи показників: загальні оціночні показники, показники рівня інвестиційного забезпечення та показники ефективності інвестиційного забезпечення розвитку сільськогосподарських підприємств. Застосування даної системи показників дозволило визначити відмінності у рівнях та ефективності інвестиційного забезпечення

підприємств з різним виробничим напрямом та ефективністю господарської діяльності. В прибуткових підприємствах, що переважно спеціалізуються на виробництві зернових та соняшника, зі зростанням інвестиційного забезпечення збільшуються показники обсягів виробництва, ефективності використання угідь, продуктивності праці та окупності витрат; в збиткових підприємствах, що спеціалізуються на виробництві молока – збільшуються загальні обсяги виробництва валової продукції та ефективність використання сільськогосподарських угідь.

Обґрунтовано доцільність використання грошового потоку відтворення сільськогосподарських підприємств як результативного показника при визначенні впливу інвестиційного забезпечення на розвиток сільськогосподарських підприємств, оскільки даний показник характеризує можливості підприємства до розширеного відтворення всіх факторів виробництва: основного капіталу, робочої сили, підвищення родючості землі. До складу грошового потоку відтворення рекомендовано включати: амортизацію основних засобів, оплату праці з відрахуваннями на соціальні заходи, прибуток (збиток) від реалізації сільськогосподарської продукції.

В сільськогосподарських підприємствах, які активно інвестують кошти у виробництво, як в галузі рослинництва, так і в галузі тваринництва, створюються передумови для розширеного відтворення виробничого процесу в цілому та окремо для кожного з факторів виробництва. З нарощуванням рівня інвестиційного забезпечення в підприємствах з молочною спеціалізацією формується фінансова основа подальшого розвитку підприємства, головною складовою якої є перехід від збиткового виробництва до отримання та поступового нарощування питомого прибутку, та забезпечується підвищення соціальних стандартів. В підприємствах, що спеціалізуються на вирощуванні зернових та соняшника спрогнозовано практично незмінний, стабільно високий рівень грошового потоку відтворення, що у більшій мірі формується за рахунок прибутку від реалізації продукції при збереженні низького рівня оплати праці з відрахуваннями на соціальні заходи в структурі витрат на виробництво, що не забезпечує потреб розвитку персоналу підприємства.

Список використаної літератури.

1. Вініченко І.І. Інвестиційна діяльність аграрних підприємств: монографія / І.І. Вініченко. – Житомир. нац. агрокол. ун-т. – Донецьк.: Юго-Восток, 2010. – 442 с.
2. Кісіль М.І. Пріоритетні напрями інвестицій у аграрну сферу України в умовах нестабільності / Кісіль М.І. // Вісник ХНАУ. Серія "Економічні науки". – ХНАУ, 2015, № 1, С. 83–90.
3. Коденська М.Ю. Мотиваційні чинники інвестиційного забезпечення розвитку аграрно-промислового виробництва / М.Ю. Коденська // Вісник Академії праці і соціальних відносин Федерації профспілок України. – 2013. – № 2. – С. 62–66.
4. Стратегічні напрями інвестиційного забезпечення розвитку сільського господарства України на період до 2020 року / [Лупенко Ю.О., Дем'яненко М.Я., Кісіль М.І.]; за ред. Ю.О.Лупенка, М.І.Кісіля.

–ННЦ «ІАЕ», 2012. –66 с.

5. Майорова Т.В. Формування інвестиційних ресурсів в Україні / Т.В. Майорова // Фінанси, облік і аудит. – 2010. – № 15. – С. 122–131.

6. Михайлова Л.І. Інвестування розвитку сільськогосподарських підприємств в системі продуктивних сил регіону /Л.І.Михайлова // Вісник СНАУ. Серія «Економіка та менеджмент». - № 8 (65). - 2015. - С. 63-67.

7. Пирог О.В. Тенденції інвестування національного господарства / О.В. Пирог // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. – 2013. – № 767. – С. 343-349.

8. Саблук П.Т. Концептуальні засади розробки і реалізації інвестиційних програм в аграрно-промисловому виробництві / П.Т. Саблук, М.Ю. Коденська. – К.: ННЦ «ІАЕ», 2012. – 46 с.

9. Хвесик Ю. М. Інвестиційне забезпечення аграрної сфери сільських депресивних територій: інституціональні передумови та напрями удосконалення : монографія / Ю. М. Хвесик. – К.: Кондор, 2011. – 460 с.

ИНВЕСТИЦИОННОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ РАЗВИТИЯ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Гуторов А.И., Калашников А.О.

Обобщены подходы к трактовке и определены взаимосвязи между категориями «инвестиционное обеспечение», «инвестиционное развитие», «инвестиционное обеспечение развития сельскохозяйственных предприятий». Обоснован методический подход к оценке инвестиционного обеспечения развития сельскохозяйственных предприятий, согласно которому рекомендуется выделять следующие взаимосвязанные группы показателей: общие оценочные показатели; показатели инвестиционного обеспечения и показатели эффективности инвестиционного обеспечения.

Осуществлен комплексный анализ состояния и тенденций инвестиционного обеспечения сельскохозяйственных предприятий по объемам, направлениям, источникам финансирования и эффективности использования инвестиций в зависимости от размера предприятий, организационно-правовой формы хозяйствования, производственного направления и эффективности деятельности. Обоснован методический подход и осуществлена оценка влияния инвестиционного обеспечения сельскохозяйственных предприятий на уровень их развития, в результате чего доказана целесообразность использования денежного потока воспроизводства сельскохозяйственных предприятий как резульативного показателя при определении влияния инвестиционного обеспечения на их развитие.

Осуществлено прогнозирование уровня инвестиционного обеспечения и проведено моделирование его влияния на развитие сельскохозяйственных предприятий; проанализированы пути и возможности привлечения внешних источников инвестиционного обеспечения. Разработаны рекомендации по формированию инвестиционного обеспечения и повышения его эффективности в сельскохозяйственных предприятиях в зависимости от специализации и эффективности деятельности. Определено, что уровень инвестиционного обеспечения имеет большее влияние на условия развития в сельскохозяйственных предприятиях, специализирующихся на производстве молока, чем тех, что выращивают зерновые и подсолнечник. Выявлено, что в сельскохозяйственных предприятиях, которые активно инвестируют средства в производство, как в растениеводстве, так и в животноводстве, создаются предпосылки для расширенного воспроизводства производственного процесса в целом и отдельно для каждого из факторов производства. Обоснована необходимость формирования и эффективного использования не только собственных, но и внешних источников финансирования инвестиционной деятельности, среди которых особенно выделяются кредиты банков и других учреждений.

Ключевые слова: инвестиции, инвестиционное обеспечение развития, сельскохозяйственное предприятие, денежный поток воспроизводства, прибыль, лизинг.

INVESTMENT SECURITY OF AGRICULTURAL ENTERPRISES' DEVELOPMENT: THEORY AND PRACTICE

Gutorov O., Kalashnikov A.

The approaches to the interpretation of the categories «investment security», «investment development», «investment security of the agricultural enterprises' development» are summarized and the relationship between them are defined. We substantiated the methodical approach to the evaluation of investment security of agricultural enterprises' development, according to which it is recommend to allocate the following related groups of indicators: general performance indicators; indicators of investment security and indicators of investment security's efficiency.

Comprehensive analysis of the status and trends of agricultural enterprises' investment security is carried out by volume, directions, sources of funding and efficiency of investments depending on the size of enterprises, organizational and legal forms of management, direction and production efficiency. We substantiated the methodical approach and carried out assessment of the agricultural enterprises' investment security effect on the level of their development, with the result that proved the feasibility of using the reproduction cash flow of agricultural enterprises as a productive indicator in determining the investment impact to ensure their development.

We have made forecasting the level of investment security and have modeled its influence on the development of agricultural enterprises; we analyzed the ways and possibilities to attract external sources of investment security. We have developed recommendations on the formation of investment security and increasing their efficiency in agricultural enterprises, depending on the specialization and efficiency. It was determined that the level of investment to ensure a greater effect on the conditions of development in the agricultural enterprises specializing in milk production than those that grow grain and sunflowers. We revealed that in the agricultural enterprises that actively invest in the production, such as crops and livestock, are prerequisites for the expanded reproduction of the production process as a whole and for each of the factors of production. The need for formation and effective use not only their own, but also of external investment funding is justified, among these sources stand out loans from banks and other institutions.

Key words: investments, investment security of development, agricultural enterprise, reproduction cash flow, profit, leasing.

Дата надходження до редакції: 25.03.2016

Рецензент: д.е.н., професор Михайлова Л.І.

УДК 338.512: 631.14:637.1

МАРЖИНАЛЬНИЙ АНАЛІЗ ВИТРАТ ТА РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ ГАЛУЗІ СКОТАРСТВА

І. В. Лозинська, к.е.н., доцент, Сумський національний аграрний університет

У статті наводиться приклад застосування маржинального аналізу прибутків та результатів діяльності сільськогосподарських підприємств – товаровиробників в галузі скотарства. Враховуючи той факт, що метод маржинального доходу побудований на тезі, що зі зростанням обсягу реалізації умовно-постійні витрати на одиницю продукції зменшуються. Тому в першу чергу для досягнення позитивних результатів слід нарощувати обсяги виробництва продукції.

Ключові слова: виручка, прибуток, витрати, беззбитковість, продукція скотарства, маржинальний аналіз, сільськогосподарські підприємства

Постановка проблеми. Сільськогосподарські підприємства – товаровиробники продукції скотарства на сьогоднішній день перебувають в таких умовах, що їм конче необхідно визначити межі власної діяльності для досягнення максимальної ефективності. Тобто важливим управлінським рішенням є правильне обґрунтування та визначення такого рівня виробництва, нижче і вище якого підприємницька діяльність стає недоцільною. Взаємозалежність показників «витрати - обсяг виробництва – прибуток» може стати відправною точкою в аналізі всієї діяльності підприємства та визначити темпи його зростання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Основоположниками маржинального аналізу в вітчизняній літературі можна вважати Г.В. Савицьку, яка вперше при плануванні діяльності дослідила взаємозв'язок витрат та результатів діяльності з урахуванням впливу окремих факторів. У наукових дослідженнях А. А. Ветрова, Л. Геловея започатковані загальні підходи до ор-

ганізації операційного аналізу витрат та прибутку підприємств. Визначенню результативності та прибутковості діяльності сільськогосподарських підприємств в галузях тваринництва присвячені праці Я.М. Надворняк, М.К. Пархомця, М.М. Ільчука, П.Я. Поповича та інших.

Постановка завдання. Саме тому на сьогодні достатньо актуальним є визначення не лише показників прибутковості виробництва продукції скотарства, а і дослідження впливу окремих факторів на формування прибутку.

Виклад основного матеріалу. Важливим резервом підвищення ефективності виробництва продукції скотарства в сільськогосподарських підприємствах області є збільшення продуктивності тварин. Це підтверджує проведене групування у 186 сільськогосподарських підприємствах Сумської області (що складає 66 % від загальної кількості підприємств області), зайнятих виробництвом продукції скотарства (табл.1).